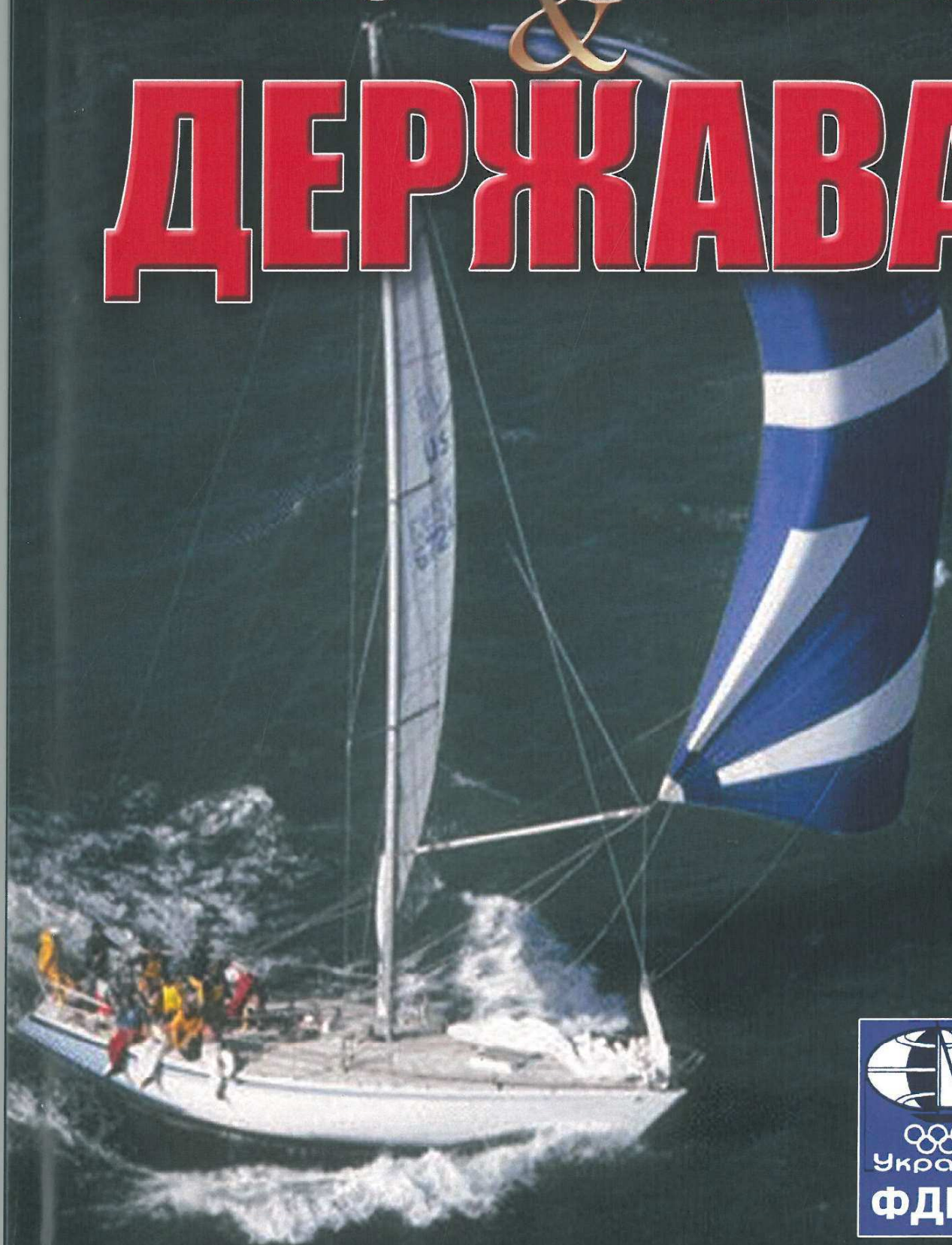

Міжнародний науково-практичний журнал

№ 5 травень 2021 р.

ЕКОНОМІКА & ДЕРЖАВА

Денисенко Микола Павлович, головний редактор, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та сфери обслуговування, Київський національний університет технологій та дизайну

Кучеренко Ганна Борисівна, відповідальний секретар

Андрющенко Катерина Анатоліївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та підприємництва, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

Гармідер Лариса Дмитрівна, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки промисловості та організації виробництва, ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет»

Гайдуцький Павло Іванович, доктор економічних наук, професор, академік Національної аграрної академії наук, директор Інституту стратегічних оцінок Президентського фонду Леоніда Кучми «Україна»

Гайдуцький Андрій Павлович, доктор економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки і маркетингу, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Гайдуцький Іван Павлович, доктор економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Гнатська Тетяна Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування, Одеський державний аграрний університет

Князевич Анна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту, Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

Кожем'якіна Світлана Миколаївна, доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки, Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Козловський Сергій Володимирович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Лозинський Дмитро Леонідович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, Державний університет «Житомирська політехніка»

Лутай Лариса Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Manigirdas Morkunas (Мангірдас Моркунас), Doctor of Philosophy in Management and business administration Associate professor, Head of Logistics Management study program, Mykolas Romeris University, Vilnius, Lithuania

Мельник Альона Олексіївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та сфери обслуговування, Київський національний університет технологій та дизайну

Надрага Василь Іванович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри управління персоналом та економіки праці, Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Ніколюк Олена Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту і логістики, Одеська національна академія харчових технологій

Пантелєєва Наталія Миколаївна, доктор економічних наук, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Черкаський навчально-науковий інститут Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи»

Резнікова Наталія Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Руженський Микола Мусійович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

Сазонь Ігор Леонідович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності, Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Сардак Сергій Едуардович, доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Гресьова Наталя Вікторівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь

Тулчинська Світлана Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і підприємництва, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Федоренко Станіслав Валентинович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри охорони праці і навколишнього середовища КНУБА, академік академії будівництва України

Фролова Тетяна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних фінансів, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Чвертко Людмила Андріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Чирва Ольга Григорівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Чорна Людмила Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри управління та адміністрування, Житомирський інститут ПрАТ «ВНЗ «Межрегіональна академія управління персоналом»

Халатур Світлана Миколаївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Яременко Людмила Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування, ДВНЗ «Іринея-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Ярошевська Оксана Володимирівна, доктор економічних наук, професор кафедри економіки, Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК

(постанова президії ВАК України від 27 травня 2009 р. № 1-05/2,

наказ Міністерства освіти і науки України № 1081 від 29.09.2014 р.)

Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019 р.

(Категорія «Б»).

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

ІНДЕКСАЦІЯ ВИДАННЯ В НАУКО-МЕТРИЧНИХ БАЗАХ:

— Index Copernicus (IC);

— SIS;

— Google Scholar.

Свідоцтво KB № 9144,

від 09.09.2004 року

ISSN 2306-6806

Передплатний індекс: 01751

Адреса редакції:

м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Поштова адреса:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Телефон: (044) 223-26-28, 537-14-33

Телефон/факс: (044) 458-10-73

E-mail: economy_2008@ukr.net

www.economy.in.ua

Засновники:

Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості

України,

ТОВ "Редакція журналу

"Економіка та держава"

Видавець:

ТОВ "АКС Центр"

Передрукування дозволяється лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

Рекомендовано до друку Вченою Радою

ІПК ДСЗУ 20.05.21 р.

Підписано до друку 20.05.21 р.

Формат 60х84 1/8, Ум. друк. арк. 24,2.

Наклад — 1000 прим.

Папір крейдований, друк офсетний.

Замовлення № 2005/2.

Віддруковано у ТОВ «АКС центр»

м. Київ, пров. Куренівський, 17

Тел. (044) 537-14-34

У НОМЕРІ:

Економіка та держава № 5/2021

Економічна
наука

<u>Руженський М. М., Руженський М. М.</u> Модернізація зайнятості населення: зміст та пріоритети	4
<u>Третьяк А. М., Третьяк В. М., Прядка Т. М., Капінос Н. О.</u> Наукова гіпотеза трактування землевпорядкування як соціально-економічної інституції	8
<u>Вініченко О. М., Грибкова М. А.</u> Перспективи впровадження галузі хедж-фондів в Україні	15
<u>Згурська О. М., Ващенко О. О., Гужавіна І. В.</u> Концептуальна характеристика категоріального апарату "диверсифікація діяльності підприємства"	22
<u>Сазонець І. Л., Саленко А. С.</u> Пріоритетність змін індивідуального характеру трансформації праці в постіндустріальному суспільстві	28
<u>Власенко О. П., Тарасович Л. В., Буднік О. М.</u> Стратегічні імперативи становлення маркетингу освітніх послуг закладів вищої освіти	33
<u>Клименко І. С., Тарануха О. М., Журавель О. В.</u> Інтелектуальний капітал і ринок інтелектуальної власності в умовах інформаційної економіки: проблеми ідентифікації та оцінки	38
<u>Бабікова К. О.</u> Системний підхід до еколого-економічного забезпечення збалансованого розвитку рекреаційного туризму	44
<u>Цимбалюк А. В., Цимбалюк С. Я.</u> Податково-правові та економіко-екологічні важелі управління екологізацією виробництва в Україні	48
<u>Грибовська Ю. М., Ходаківська Л. О., Кононенко Ж. А.</u> Управління нематеріальними активами — складова інформаційного забезпечення менеджменту	54
<u>Гафаров Н. Дж.</u> Комплексная оценка факторов, определяющих динамику цен на агропродовольственном рынке	62
<u>Сеигов Э. Ч.</u> Пути совершенствования механизма воздействия налоговой системы на социально-экономическое развитие страны	70
<u>Буниат-заде Аян Юсиф кызы</u> Сравнительный анализ особенностей моделей инновационного развития стран Запада и Азиатско-Тихоокеанского региона	77
<u>Татарин Н. Б., Ковальчук Ю. В., Цюник С. І.</u> Недержавні пенсійні фонди: модернізація, тенденції та проблеми розвитку в Україні	82
<u>Прокопець Л. В., Сторцун К. М., Чуса Г. І.</u> Електронний документообіг в Україні	87
<u>Олійник Т. І.</u> Еволюція підприємницької активності: суспільно-економічний аспект становлення та розвитку	92
<u>Витвицька У. Я.</u> Оцінка ефективності соціальних інвестицій	97
<u>Коненко В. В., Гайденко С. М., Соколов Д. В.</u> Синтез методів організації ефективного управління витратами підприємств	102
<u>Бутров О. В., Бугрова О. О., Лук'янчук І. О.</u> Синергетична модель розвитку у контексті фінансових аспектів корпоративного управління	108
<u>Блохін П. В.</u> Сучасні економічні та соціальні передумови миробудівництва у напрямі забезпечення економічної безпеки	119
<u>Воробйова Ю. М.</u> Каталізатори та деструктори розвитку інноваційного підприємництва в Україні	124

CONTENTS:

Ekonomikata derzhava № 5/2021

Economy

	Ruzhenskyi M., Ruzhenskyi M.	
	MODERNIZATION OF EMPLOYMENT:	
	CONTENT AND PRIORITIES	4
	Tretiak A., Tretiak V., Priadka T., Kapinos N.	
	SCIENTIFIC HYPOTHESIS OF THE INTERPRETATION OF LAND PLANNING	
	AS A SOCIO-ECONOMIC INSTITUTION	8
	Vinichenko O., Hrybkova M.	
	PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF THE HEDGE FUND INDUSTRY	
	IN UKRAINE	15
	Zghurska O., Vashchenko O., Huzhavina I.	
	CONCEPTUAL CHARACTERISTIC OF THE CATEGORY APPARATUS	
	"DIVERSIFICATION OF ENTERPRISE ACTIVITY"	22
	Sazonets I., Salenko A.	
	PRIORITY OF CHANGES IN THE INDIVIDUAL NATURE OF LABOR TRANSFORMATION	
	IN A POST-INDUSTRIAL SOCIETY	28
	Vlasenko O., Tarasovych L., Budnik O.	
	THE STRATEGIC IMPERATIVES FORMATION OF MARKETING EDUCATIONAL SERVICES	
	HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	33
	Klymenko I., Taranukha O., Zhuravel O.	
	INTELLECTUAL CAPITAL AND THE INTELLECTUAL PROPERTY MARKET	
	IN THE INFORMATION ECONOMY: PROBLEMS OF IDENTIFICATION	
	AND EVALUATION	38
	Babikova K.	
	SYSTEMATIC APPROACH TO ECOLOGICAL AND ECONOMIC ENSUREMENT	
	OF BALANCED DEVELOPMENT OF RECREATIONAL TOURISM	44
	Tsybaliuk A., Tsybaliuk S.	
	TAX LEGAL AND ECONOMIC AND ECOLOGICAL LEVERS OF MANAGEMENT	
	OF ECOLOGIZATION OF PRODUCTION IN UKRAINE	48
	Hrybovska Y., Khodakivska L., Kononenko Z.	
	INTANGIBLE ASSET MANAGEMENT — A COMPONENT OF INFORMATION SUPPORT	
	FOR MANAGEMENT	54
	Gafarov N.	
	COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF FACTORS DETERMINING PRICE DYNAMICS	
	IN THE AGRICULTURAL MARKET	62
	Seyidov E.	
	WAYS TO IMPROVE THE MECHANISM OF IMPACT OF THE TAX SYSTEM	
	ON THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY	70
	Buniyat-zadeh Ayan Yusif kyzy	
	COMPARATIVE ANALYSIS OF THE CHARACTERISTICS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT	
	MODELS OF WEST AND THE ASIA-PACIFIC OCEAN REGION COUNTRIES	77
	Tataryn N., Kovalchuk Y., Tsniuk S.	
	PRIVATE PENSION FUNDS: UPDATE, TRENDS AND PROBLEMS OF DEVELOPMENT	
	IN UKRAINE	82
	Prokopets L., Stortsun K., Chusa H.	
	ELECTRONIC DOCUMENT MANAGEMENT IN UKRAINE	87
	Oliynyk T.	
	EVOLUTION OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY: SOCIO-ECONOMIC ASPECT	
	OF FORMATION AND DEVELOPMENT	92
	Vytvytska U.	
	EVALUATION OF SOCIAL INVESTMENTS EFFICIENCY	97
	Konenko V., Haidenko S., Sokolov D.	
	SYNTHESIS OF METHODS OF ORGANIZATION OF EFFECTIVE COST MANAGEMENT	
	OF ENTERPRISES	102
	Bugrov O., Bugrova O., Lukyanchuk I.	
	SYNERGETIC MODEL OF DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF FINANCIAL	
	ASPECTS OF CORPORATE GOVERNANCE	108
	Blokhin P.	
	MODERN ECONOMIC AND SOCIAL PREREQUISITES FOR PEACEBUILDING	
	IN THE DIRECTION OF ENSURING ECONOMIC SECURITY	119
	Vorobiova Yu.	
	CATALYSTS AND DESTRUCTORS OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP	
	DEVELOPMENT IN UKRAINE	124

Ю. М. Грибовська,
к. е. н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава
ORCID ID: 0000-0001-5205-9045

Л. О. Ходаківська,
к. е. н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава
ORCID ID: 0000-0002-6758-697X

Ж. А. Кононенко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава
ORCID ID: 0000-0003-0074-8249

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.5.54

УПРАВЛІННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ — СКЛADOVA ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ

Y. Hrybovska,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and Economic Control,
Poltava State Agrarian University, Poltava

L. Khodakivska,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and Economic Control,
Poltava State Agrarian University, Poltava

Z. Kononenko,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economic Theory and Economic Research,
Poltava State Agrarian University, Poltava

INTANGIBLE ASSET MANAGEMENT — A COMPONENT OF INFORMATION SUPPORT
FOR MANAGEMENT

Стаття узагальнює інформаційне забезпечення менеджменту для здійснення управління нематеріальними активами. Основною метою проведеного дослідження є удосконалення методики формування інформаційної бази документаційного та аналітичного забезпечення управління нематеріальними активами підприємств з метою прийняття ефективних управлінських рішень. Систематизація літературних джерел та підходів до вирішення проблеми управління нематеріальними активами засвідчила, що відсутній єдиний підхід до визначення змісту нематеріальних активів як об'єкта управління, ідентифікації їх складових, спостерігається різноплановість класифікаційних ознак та групувань даних активів з метою управління, що вимагає подальших наукових досліджень. Виникає потреба у визначенні впливу якості інформаційного забезпечення на ефективність аналізу нематеріальних активів та обґрунтованість прийняття управлінських рішень. Актуальність вирішення зазначеної наукової проблеми полягає в тому, що стратегія управління підприємством на основі використання нематеріальних активів є конкретним механізмом збільшення обсягів реалізації продукції та розширення ринків збуту продукції. Дослідження питання управління нематеріальними активами в статті здійснено в логічній послідовності: з'ясовано значення цих активів у господарській діяльності підприємства, вивчено джерела інформації про проведення економічного аналізу досліджуваних активів, проведено аналіз динаміки й структури нематеріальних активів на основі зібраної інформації за запитами авторів у Державній службі статистики України та Головному управлінні статистики в місті Києві, з'ясовано сутність діджиталізації даних та описано порядок застосування "хмарних" технологій — як напрям інноваційного управління. Методичним інструментарієм проведеного дослідження стали прийоми читання фінансової звітності, зокрема горизонтальний аналіз, періодом дослідження обрано 2010—2019 роки. Об'єктом дослідження обрана країна Україна та її столиця — місто Київ. Дослідження емпірично підтверджує та теоретично доводить, що нематеріальні активи для підприємства — важливе джерело розширення горизонту розвитку інноваційної діяльності

та підвищення його конкурентоспроможності. Саме нематеріальні активи визначають рівень забезпеченості підприємства програмними продуктами, торговими знаками, патентами, ліцензіями, дозволами, які визначають рівень конкурентоздатності підприємства. Українським підприємствам, що збираються успішно конкурувати за законами сучасного міжнародного бізнесу, доцільно першочергову увагу звернути саме на нематеріальні активи, особливо на здатність генерувати нові знання. Вимоги сучасності визначають якісну конкурентоздатність менеджера за рахунок вільного володіння і розуміння ринкового інформаційного середовища, що забезпечить постійну взаємодію та взаємозв'язок між вхідними і вихідними даними в організації інформаційних потоків. В умовах жорсткої конкуренції особливої актуальності набуває діджиталізація даних, тобто перетворення різних видів інформації у цифрову. З метою зберігання необмеженого обсягу інформації та можливості доступу до неї в будь-який момент, підприємства використовують "хмарні" технології. Важливими перевагами даних технологій є створення резервного копіювання та доступ до даних.

Результати проведеного дослідження можуть бути корисними для аспірантів, докторантів, менеджерів, економістів, бухгалтерів підприємств та компаній, а також для інших зацікавлених осіб.

The article summarizes management information for the management of intangible assets. The main purpose of the conducted research is to improve the methodology of formation of information base of documentation and analytical support of management of intangible assets of enterprises in order to make effective management decisions. Systematization of literary sources and approaches to the problem of management of intangible assets showed that there is no single approach to determining the content of intangible assets as an object of management, identification of their components, there is a heterogeneity of classification features and groupings of these assets for management purposes, which requires research. There is a need to determine the impact of the quality of information support on the effectiveness of the analysis of intangible assets and the validity of management decisions. The urgency of solving this scientific problem lies in the fact that the strategy of managing an enterprise based on the use of intangible assets is a specific mechanism for increasing the volume of sales and expansion of markets for products. The research of the issue of management of intangible assets in the article is carried out in a logical sequence: the value of these assets in the economic activity of the enterprise, the sources of information on carrying out economic analysis of the studied assets, the dynamics and structure of intangible assets on the basis of collected information at the request of authors in the Civil Service of Statistics of Ukraine and the Main Directorate of Statistics in the city of Kiev, the essence of data digitization has been clarified and the order of using "cloud" technologies is described as a direction of innovative management. Methods of the study were approaches of reading the financial statements, in particular horizontal analysis, the study period was selected 2010—2019. The object of study is the country Ukraine and its capital city Kyiv. The study empirically confirms and theoretically proves that intangible assets for an enterprise are an important source of expanding the horizon of innovation activity and enhancing its competitiveness. It is intangible assets that determine the level of security of the enterprise software products, trademarks, patents, licenses, permits that determine the level of competitiveness of the enterprise. For Ukrainian companies that are going to successfully compete under the laws of modern international business, it is advisable to pay particular attention to intangible assets, especially the ability to generate new knowledge. The requirements of modernity determine the qualitative competitiveness of the manager at the expense of free ownership and understanding of the market information environment, which will ensure constant interaction and interrelation between the input and output data in the organization of information flows. In the conditions of fierce competition, the digitization of data, that is, the transformation of different types of information into digital, becomes especially relevant. In order to store unlimited amount of information and to be able to access it at any moment, enterprises use "cloud" technologies. Important benefits of these technologies are backup and data access.

The results of the study may be useful for graduate students, doctoral students, managers, economists, accountants of businesses and companies, as well as for other interested parties.

Ключові слова: діджиталізація даних, економічний аналіз, нематеріальні активи, необоротні активи, статистичні дані, управління, хмарні технології.

Key words: cloud technologies, data digitization, economic analysis, intangible assets, management, non-current assets, statistics.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах постійного розвитку науки і технологій виникає потреба в удосконаленні методів управління підприємством загалом та окремими його активами й зобов'язаннями, які б забезпечували стійкий фінансовий стан і розвиток суб'єкта господарюван-

ня. Економічне управління підприємством охоплює три складових: результати економічної діяльності, економічні ресурси (економічний потенціал) та економічний стан підприємства. До економічних ресурсів належать нематеріальні активи підприємства — комп'ютерні програми, гудвіл (ділова репутація),

патенти, торгові марки, авторські права, ліцензії на діяльність та права користування землею тощо. Вони визначають право власності на результати інтелектуальної діяльності, право користування майном та майновими правами, право користування природними ресурсами тощо. Саме нематеріальні активи необхідно розглядати як джерело додаткового прибутку та підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасній конкурентній боротьбі. Вони мають вирішальний вплив на удосконалення автоматизації господарських процесів та технологій на підприємстві. Володіння нематеріальними активами надає підприємству значних переваг, забезпечує підвищення вартості підприємства, сприяє росту інноваційної привабливості, забезпечує захист прав суб'єкта господарювання. Тому управління нематеріальними активами набуває особливої актуальності в сучасних умовах господарювання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значну увагу дослідженню питань управління нематеріальними активами на підприємствах в сучасних умовах господарювання приділили провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема, Р. Еннан, А. Ю. Мельничук, Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл, К. Шваб та ін.

Більшість науковців під управлінням нематеріальними активами розуміють стратегічну діагностику, яка включає інформаційну базу щодо управління ними, аналіз ефективності використання необоротних активів, оцінку вартості та структури нематеріальних активів, розробку стратегії їх розвитку.

Проте окремі питання забезпечення ефективного управління нематеріальними активами дотепер залишаються маловивченими. Відсутність єдиного підходу до визначення змісту нематеріальних активів як об'єкта управління, ідентифікації їх складових, різноплановість класифікаційних ознак та групувань даних активів з метою управління вимагає подальших наукових досліджень.

Наразі виникає потреба у визначенні впливу якості інформаційного забезпечення на ефективність аналізу нематеріальних активів та обґрунтованість прийняття управлінських рішень.

Актуальним залишається стратегічне управління нематеріальними активами, на основі вивчення їх стану й динаміки, як на рівні підприємства, так і на рівні країни загалом.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є удосконалення методики формування інформаційної бази документаційного та аналітичного забезпечення управління нематеріальними активами підприємств з метою прийняття ефективних управлінських рішень. Одним з джерел інформації слугують дані аналізу нематеріальних активів з урахуванням потреб управління.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час проведення дослідження було використано дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики в м. Києві за 2010—2019 роки.

Економічний аналіз нематеріальних активів спрямовано на виявлення резервів підвищення ефективності їх використання та проведено на основі застосування прийомів читання фінансової звітності підприємств, зокрема:

— горизонтальний (часовий) аналіз — порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом. Порівняння — це метод, за допомогою якого нематеріальні активи вивчалися шляхом зіставлення за досліджуваний період. Перевагами прийому є можливість одержання найбільш загального уявлення про якісні зміни, які

відбувались у структурі нематеріальних активів, а також виявлення динаміки цих змін;

— трендовий аналіз — ґрунтується на порівнянні кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів і визначенні тренда, тобто основної тенденції динаміки показника. Отримані результати дозволяють простежити за показниками тенденції розвитку нематеріальних активів, сформулювати прогноз на перспективу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Основою забезпечення стабільного функціонування підприємства є взаємоузгоджена діяльність усіх його підрозділів на основі формування та застосування в практиці господарювання системи економічного управління підприємством, його активами і зобов'язаннями. Складовою частиною активів є нематеріальні активи.

Управління нематеріальними активами — це процес ухвалення рішень зі створення та введення нематеріальних активів у комерційний оборот в умовах ринкової конкуренції з метою отримання максимального прибутку. Стратегія управління підприємством на основі використання нематеріальних активів є конкретним механізмом збільшення обсягів реалізації продукції та розширення ринків збуту продукції [2, с. 133—134].

У сучасних умовах ведення бізнесу управління нематеріальними активами є доволі складним процесом, оскільки виникає необхідність їх структурувати за видами, джерелами утворення та розробити стратегії удосконалення використання даних активів. Застосування інформаційних технологій набуває все більшого значення в процесі управління та забезпечує оперативну комп'ютерну обробку інформації, зберігання великих обсягів економічно важливої інформації та передачу її на будь-які відстані в мінімальні терміни. Інформаційно-комунікаційні технології змінюють (оцифровують) процес управління на підприємствах, формують цифрову бізнес-модель, переносючи інформацію в "сферу діджиталу".

Під нематеріальними активами для цілей управління розуміють активи, які:

- 1) є немонетарними активами (крім грошових коштів, їх еквівалентів і дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі коштів);
- 2) не мають матеріальної форми;
- 3) можуть бути ідентифіковані;
- 4) строк корисного використання (експлуатації) яких значення не має;
- 5) відображають у загальній вартості майна підприємства, оскільки їх відокремити в самостійний вид майна через нематеріальну основу не можливо.

Виокремлюють такі групи нематеріальних активів:

— права користування природними ресурсами: надрами, іншими ресурсами природного середовища тощо;

— права користування майном: право користування земельною ділянкою згідно із земельним законодавством, будовою, право на оренду приміщень тощо);

— права на комерційні позначення: торгові марки, знаки для товарів і послуг, комерційні найменування тощо, крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;

— права на об'єкти промислової власності: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, комерційні таємниці, у тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо, крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;

— авторське право і суміжні з ним права: на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (баз даних), фонограми, відеограми, передачі (програми) організації мовлення тощо, крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті, а також витрати на придбання права користування комп'ютерними програмами;

Таблиця 1. Джерела інформації для управління нематеріальними активами

Джерело інформації	Перелік документів
Первинні документи з руху нематеріальних активів	Акт уведення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (типова форма № НА-1), Інвентарна картка обліку об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (типова форма № НА-2), Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (типова форма № НА-3), Інвентаризаційний опис об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (типова форма № НА-4) [5]
Фінансова звітність	Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2), Звіт про рух грошових коштів (форма № 3), Звіт про власний капітал (форма № 4), Примітки до річної фінансової звітності (форма № 5)
Інша інформація	Ліцензії, програмне забезпечення, бази даних та інші джерела інформації

— інші нематеріальні активи: право на провадження певного виду діяльності, використання економічних та інших привілеїв, витрати на придбання сертифікатів відкритих ключів електронного цифрового підпису тощо [4].

У деяких випадках нематеріальні активи мають більшу вартість, ніж усі матеріальні активи, наприклад, у компаніях Facebook та Twitter здатність охопити мільярди користувачів набагато цінніша за вартість їхніх матеріальних активів.

Обліково-аналітична інформація є основою для прийняття управлінських рішень (табл. 1).

На основі наведених документальних джерел у таблиці 1 проводять аналіз нематеріальних активів.

Основні завдання аналізу нематеріальних активів:

— встановлення структури та динаміки нематеріальних активів;

— визначення рівня використання нематеріальних активів і факторів, що на нього впливають;

— виявлення резервів підвищення ефективності використання нематеріальних активів.

Державна служба статистики України інформацію про нематеріальні активи за 2010—2012 роки відоб-

ражала у складі необоротних активів разом з основними засобами, інвестиційною нерухомістю (за залишковою вартістю) та довгостроковими біологічними активами, оскільки їх відокремити в самостійний вид майна через нематеріальну основу не можливо. Починаючи з 2013 року у статистичних щорічниках інформація про нематеріальні активи була наведена у сукупності з основними засобами, окремо за залишковою вартістю, і окремо сума зносу (на початок і кінець звітного періоду).

Необоротні активи — це активи очікувана тривалість використання яких понад один рік, або один операційний цикл, якщо він довший за рік.

Автори Б. Нідлз, Х. Андерсен та Д. Колдуелл виділяють три основні риси необоротних активів і наводять наступне визначення: "Необоротні активи — це засоби, які:

1) мають термін корисного використання більше одного року;

2) використовуються в діяльності підприємства;

3) не підлягають перепродажу покупцям" (3, с. 196).

У фінансовій звітності необоротні активи відображають у бухгалтерському Балансі (Звіті про фінансо-

Таблиця 2. Склад та структура необоротних активів підприємств України за 2010—2019 роки, тис. грн

Роки	Необоротні активи	В тому числі:							
		основні засоби, нематеріальні активи, інвестиційна нерухомість (залишкова вартість), довгострокові біологічні активи ¹	питома вага у структурі необоротних активів, %	незавершені капітальні інвестиції	питома вага у структурі необоротних активів, %	довгострокові фінансові інвестиції	питома вага у структурі необоротних активів, %	інші необоротні активи	питома вага у структурі необоротних активів, %
2010	1832922810,2	1184773067,2	64,6	221718959,3	12,1	334246711,8	18,2	92184071,9	5,0
2011	2050959586,3	1309947420,2	63,9	251763856	12,3	382928037	18,7	106320272,8	5,2
2012	2456015128,2	1687052658,5	68,7	259147520,3	10,6	396996229,5	16,2	112818719,9	4,6
2013	2639813169,3	1791961886	67,9	270041785,1	10,2	447181052	16,9	130628446,2	4,9
2014	2717620345,2	1834241495	67,5	253146988,8	9,3	469342717,2	17,3	160889144,3	5,9
2015	3960148877,9	2717801375	68,6	271716430,8	6,9	806295413,6	20,4	164335658,3	4,1
2016	4212813136,0	2829946219	67,2	315736688,2	7,5	889612880,8	21,1	177517347,8	4,2
2017	4303282789,2	2833613751	65,8	389531018,4	9,1	872238817,2	20,3	207899203	4,8
2018	4584315559,2	3056989756	66,7	481724167	10,5	814802660,4	17,8	230798975,7	5,0
2019	4844512941,6	3361497352,7	69,4	487222935,6	10,0	755972169,2	15,6	239820484,1	5,0

Примітка: ¹ — починаючи з 2013 року у статистичних щорічниках інформація про нематеріальні активи наведена у сукупності з основними засобами.

Джерело: складено та розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [7].

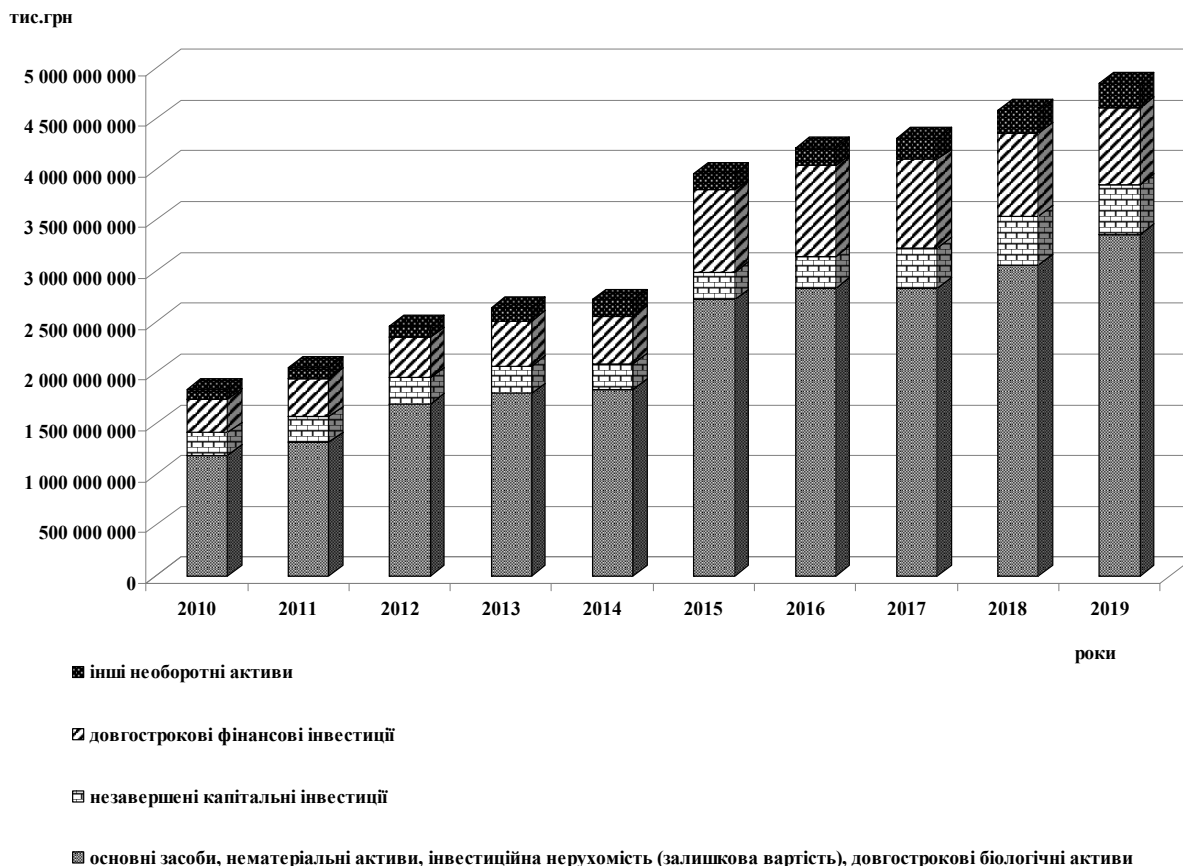

Рис. 1. Динаміка необоротних активів підприємств України за 2010–2019 роки, тис. грн

Джерело: складено та розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [7].

вий стан), а більш детально — у Примітках до річної фінансової звітності.

Вкладення у нематеріальні активи залишаються мало пріоритетним напрямом інвестування в Україні, тоді як вони виступають ключовим економічним ресурсом розвитку економіки країни, вони репрезентують наявний інтелектуально-інформаційний потен-

ціал підприємства, за допомогою якого запроваджуються технологічні зміни виробничого процесу, маркетингові, організаційні та інші нововведення відповідно до вимог нової інноваційної моделі економіки. Нематеріальні активи забезпечують підвищення ринкової капіталізації та ділової репутації вітчизняних підприємств.

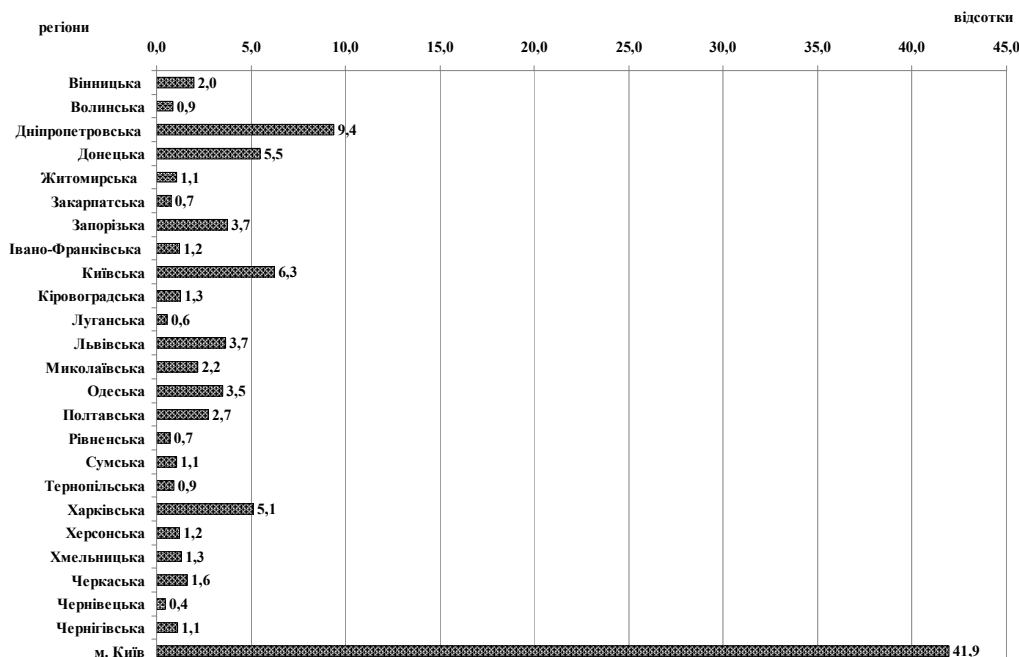

Рис. 2. Відсоткове значення вартості основних засобів та нематеріальних активів (залишкова вартість) у їх загальній вартості за регіонами України станом на кінець 2019 року, тис. грн

Джерело: складено та розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [6; 7].

Таблиця 3. Динаміка капітальних інвестицій у нематеріальні активи у м. Києві за 2010—2019 роки, тис. грн

Роки	Капітальні інвестиції у нематеріальні активи	у тому числі в окремі види нематеріальних активів			
		програмне забезпечення та бази даних	питома вага у структурі капітальних інвестицій, %	права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо	питома вага у структурі капітальних інвестицій, %
2010	4623252	2120868	45,9	1693539	36,6
2011	5390563	2424057	45,0	1729917	32,1
2012	6360420	2443676	38,4	3043034	47,8
2013	5524351	2262223	41,0	2666862	48,3
2014	5093204	2100043	41,2	2100474	41,2
2015	15040481	3312709	22,0	11258782	74,9
2016	7379896	4389031	59,5	2388994	32,4
2017	11333871	6564100	57,9	3712972	32,8
2018	28848935	7155998	24,8	20624221	71,5
2019	14082199	3577825	25,4	7456253	53,0

Джерело: складено та розраховано авторами за даними Головного управління статистики у м. Києві [6].

Динаміку складу та структури необоротних активів підприємств України за 2010—2019 роки наведено у таблиці 2.

За досліджуваний період (2010—2019 роки) у складі нематеріальних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби, нематеріальні активи, інвестиційна нерухомість та довгострокові біологічні активи, величина якої знаходиться в межах 63,9—69,4 %. Найменше відсоткове значення займають інші необоротні активи, в межах 4,1—5,9 %. Загалом вартість необоротних активів має тенденцію до зростання, в тому числі й вартість нематеріальних активів.

Динаміка довгострокових фінансових інвестицій має позитивний характер, вартісна величина даного показника з 2015 року зросла в 1,5 рази. За останні два досліджувані роки змінилася тенденція зростання на зниження, зокрема, станом на кінець 2019 року у структурі необоротних активів їх відсоткове значення скоротилося до 15,6 %.

Ілюстративне відображення динаміки необоротних активів підприємств України наочно представлено на рисунку 1.

Проаналізуємо відсоткове значення основних засобів та нематеріальних активів за регіонами України у їх загальній вартості станом на кінець 2019 року (рис. 2).

Залишкова вартість основних засобів та нематеріальних активів по Україні станом на кінець року склала 3271396950 тис. грн, тобто 100 %. Найбільша питома вага основних засобів та нематеріальних активів зосереджена в: м. Києві — 41,9 % або 1371881436,5 тис. грн, Дніпропетровській області — 9,4 % або 307151877,4 тис. грн, Київській області — 6,3 % або 204711001,9 тис. грн. Найменша питома вага основних засобів та нематеріальних активів характерна для Чернівецької області — 0,4 % або 14231731,9 тис. грн та Луганської області — 0,6 % або 18428707,3 тис. грн.

Структура основних засобів та нематеріальних активів у їх загальній вартості в розрізі регіонів (областей) України засвідчує про необхідність зростання вкладень у дані активи, оскільки зростає потреба в нематеріальних ресурсах в умовах інформаційного середовища управління підприємством.

Державна служба статистики України не оприлюднює окремо дані про нематеріальні активи, що ускладнює процес отримання інформації саме про ці активи.

Головним управлінням статистики у м. Києві за запитом авторів було надано інформацію про нематеріальні активи загалом та за їх окремими видами за досліджуваний період. Динаміку капітальних інвестицій у нематеріальні активи по м. Києву за 2010—2019 роки наведено у таблиці 3.

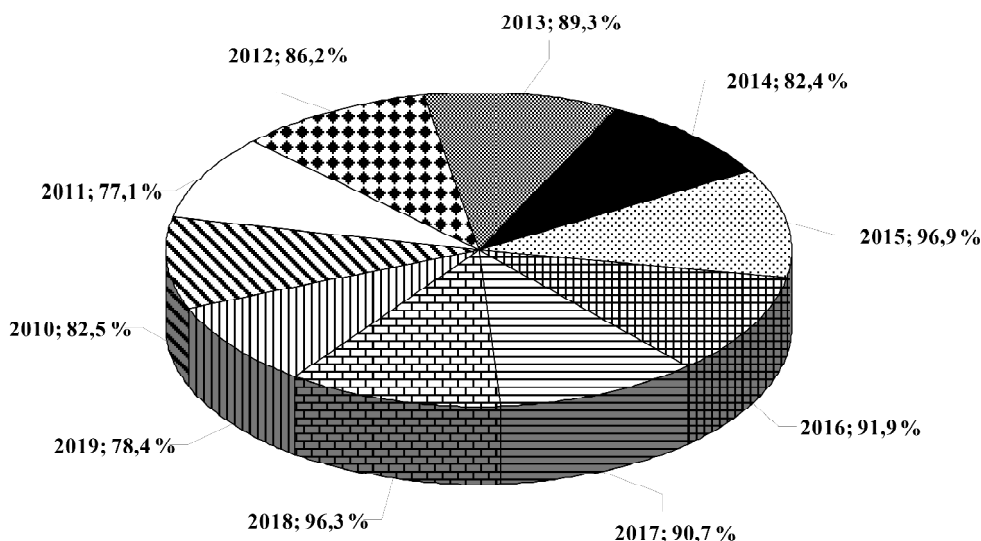

Рис. 3. Відсоткове співвідношення капітальних інвестицій в окремі види нематеріальних активів у м. Києві за 2010—2019 роки

Джерело: складено та розраховано авторами за даними Головного управління статистики у м. Києві [6].

Наведена динаміка та структура капітальних інвестицій у нематеріальні активи в розрізі груп за окремими ознаками за дев'ять років на прикладі м. Київ дає можливість стверджувати, що вкладення в дані активи набирають обертів. Аналіз складу нематеріальних активів за видами має інноваційний характер та визначає стратегію капітальних вкладень за їх видами на майбутнє.

Побудувавши наступний графік (рис. 3), цікавим фактом є те, що у відсотковому співвідношенні сума капітальних інвестицій у нематеріальні активи (зокрема, в програмне забезпечення та бази даних, права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські й суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо) за роками має різке зростання у 2015 та 2018 роках, що пов'язано з розвитком цифрових та інформаційних технологій.

Дані, наведені на рисунку 3, підтверджують, що покращується забезпеченість програмним оснащенням і розвивається сфера формування баз даних за різними напрямками, зросли витрати на придбання прав користування комп'ютерними програмами та на придбання сертифікатів відкритих ключів електронних цифрових підписів.

Високу та зростаючу питому вагу мають інвестиційні активи у групі нематеріальних активів щодо прав на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо.

На основі даних проведеного аналізу виникає потреба в поглибленні стратегічного розвитку щодо напрямів довготермінових капітальних вкладень у нематеріальні активи.

У сучасних умовах набуває поширення перетворення будь-якого виду інформації у цифрову — діджиталізація даних.

Клаус Шваб визначив переваги діджиталізації:

1. Безпрецедентне зростання інновацій, стосується їх швидкості, об'єму та впливу, що забезпечить значне покращення в ефективності, продуктивності та скороченні витрат.

2. Безпрецедентне зростання даних та можливостей їх використання для нових технологій сприяє більшому залученню різних верств розробників-користувачів-клієнтів.

3. Штучний інтелект стає реальністю, конкретні приклади можна побачити від масової роботизації й до біотехнологій [8].

Перехід від паперового документування до оцифрування даних сприяє розвитку інновацій, заснованих на комбінаціях технологій та змушує підприємства переглядати порядок ведення бізнесу. Керівники бізнесу і керівники вищої ланки повинні забезпечити розвиток інновацій за рахунок діджиталізації даних, що значно прискорить отримання даних виконавцями у підрозділах, не чекаючи паперового варіанту відповідного документу.

Мінливість зовнішнього середовища вимагає від підприємства налагодження системи швидкого отримання даних та визначення стратегічних рішень на перспективу, а також розвитку "хмарних" технологій.

У перекладі з англійської термін "cloud" означає не тільки "хмара", але має й інше значення — "розсіяний", саме це значення було в основі терміну на початковому етапі розвитку "хмарних" технологій.

Під час використання хмарних технологій комп'ютерні ресурси та потужності надаються користувачеві через мережу Інтернет як Інтернет-сервіс. Розподілена обробка даних становить "розсіану" технологію.

Сутність "хмарних" обчислень зводиться до того, що замість придбання та використання власної обчислювальної техніки (і/чи не тільки обчислювальної техніки) здійснюється її оренда в компанії, що надає послуги на основі "хмарних" технологій — у провайдера. "Хмари" фактично замінюють користувачам їхню влас-

ну інформаційну інфраструктуру чи конкретну програмно-апаратну платформу або програмне забезпечення. Користувачі користуються орендованими потужностями через Інтернет і при цьому оплачують тільки фактичне їх використання.

Термін "хмарні" обчислення на практиці часто використовують для позначення будь-яких послуг, які надаються через мережу Інтернет, хоча це надто розширене трактування. На сучасному етапі сукупність "хмарних" сервісів розподіляють на три основні категорії, котрі своєю чергою, можуть поділятися на менші групи:

— інфраструктури як сервіс (Infrastructure as a Service — IaaS);

— платформа як сервіс (Platform as a Service — PaaS);

— програмне забезпечення як сервіс (Software as a service — SaaS).

Інфраструктура як сервіс означає передання в оренду обчислювальних потужностей, але не фізично, а віртуально. Користувачеві надають віртуальний сервер з унікальною IP-адресою (чи набором адрес), структуру для зберігання даних і можливість керувати цим комплексом.

Платформа як сервіс (PaaS) складається з одного чи кількох віртуальних серверів зі встановленими операційними системами та спеціалізованими додатками, котрі добирають згідно з інтересами користувача.

Програмне забезпечення як сервіс (SaaS) надає можливість користуватися програмним забезпеченням провайдера, що здійснює "хмарні" обчислення віддалено, через Інтернет. Такий сервіс дає змогу не купувати програмне забезпечення, а користуватися ним за необхідності за допомогою різноманітних клієнтських пристроїв. Одночасно контроль і управління віртуальною структурою "хмар", зокрема мережі, серверів, операційних систем, систем зберігання здійснює "хмарний" провайдер [1, с. 33].

Важливою є послуга резервного копіювання та зберігання архівів, яку може надавати "хмарний" провайдер. Передаючи "хмарному" провайдеру дані функції, споживач звільняє себе й від необхідності виконувати певні супутні процедури (наприклад, оновлення програмного забезпечення).

У "хмарних" технологіях передбачена плата за фактичне використання обчислювальних ресурсів, тобто користувач оплачує тільки той обсяг, який ним дійсно був використаний за певний проміжок часу.

Ще один важливий момент — використання ресурсів у будь-якому місці та в необхідному обсязі, що неможливо забезпечити у разі використання власного комп'ютера чи ноутбука.

Водночас "хмарні" обчислення мають і серйозні недоліки, які пов'язані насамперед з передаванням низки функцій "хмарному" провайдеру та, як наслідок, втраченою контролю над власними даними.

Користувач не має достатньо достовірної інформації, щоб оцінити безпечність використовуваних провайдером "хмарних" технологій, гарантії збереження своєї інформації, а має доступ лише до власних даних і можливість роботи з ними.

Вибір варіантів формування та зберігання даних залежить від масштабів діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Нематеріальні активи для підприємства — важливе джерело розширення горизонту розвитку інноваційної діяльності та підвищення його конкурентоспроможності. Саме нематеріальні активи визначають рівень забезпеченості підприємства програмними продуктами, торговими знаками, патентами, ліцензіями, дозволами, які визначають рівень конкурентоздатності підприємства. Українським підприємствам, що збираються успішно конкурувати за законами сучасного

міжнародного бізнесу, доцільно першочергову увагу звернути саме на нематеріальні активи, особливо на здатність генерувати нові знання. Практичне використання нематеріальних активів у діяльності підприємств — це процес комерціалізації інноваційної сфери, який повинен передбачати ефективне управління ними.

Управління нематеріальними активами — це процес прийняття рішень з їх придбання (створення) і введення в господарський оборот з метою отримання максимального прибутку.

Джерелами інформації при здійсненні управління нематеріальними активами на рівні підприємства слугують первинні документи з руху нематеріальних активів та його фінансова звітність.

На основі отриманої інформації за запитами від Державної служби статистики України та Головного управління статистики в м. Києві встановлено динаміку розвитку нематеріальних активів за 2010 — 2019 роки. Результати проведеного економічного аналізу свідчать про зростання вартості нематеріальних активів з кожним роком, що зумовлено швидкими темпами впровадження програмних продуктів та технологій.

Здійснення ефективного управління нематеріальними активами, як на рівні підприємства, так і на рівні України, забезпечує отримання оперативної інформації про їх склад, класифікаційні групи, динаміку змін та пошук шляхів щодо удосконалення їх використання й оновлення з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Література:

1. Еннан Р. Правовий режим "хмарних" технологій. Інтелектуальна власність. 2017. № 2. С. 32—36.
2. Мельничук Л. Ю. Основні принципи та методики побудови стратегії управління нематеріальними активами. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/1737/1/3%20%20Melnuchuk.pdf> (дата звернення: 28.02.2021).
3. Нидлз Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д. Принципы бухгалтерского учета. Пер. с англ. Под ред. Я.В. Соколова. 2-е изд., стереотип. М.: Финансы и статистика, 2000. 496 с.
4. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи": Наказ Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99> (дата звернення: 28.02.2021).
5. Про затвердження форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 22 листопада 2004 р. № 732 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04> (дата звернення: 28.02.2021).
6. Сайт Головного управління статистики у місті Києві. URL: <http://kiev.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.02.2021).
7. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.02.2021).
8. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrialrevolution-what-it-meansand-how-to> (дата звернення: 28.02.2021).

References:

1. Ennan, R. (2017), "The legal mode of "cloud" technologies", *Intelktualna vlasnist - Intellectual Property*, vol. 2, pp. 32—36.
2. Melnychuk, L. Yu. (2008), "Basic principles and methodologies of construction of management strategy of intangible assets", available at: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/1737/1/3%20%20Melnuchuk.pdf> (Accessed 16 April 2021).

3. Needles, B. Anderson, H. and Caldwell, D. (2000), *Pryncypy buxgalterskogo ucheta [Principles of accounting]*, Finance and statistics, Moscow, Russia.

4. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "Regulation (Standard) of Accounting 8 "Intangible Assets", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99> (Accessed 16 April 2021).

5. Ministry of Finance of Ukraine (2004), Order "On Approval of Forms of Primary Accounting for Intellectual Property Rights in Intangible Assets", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04> (Accessed 16 April 2021).

6. Site of the Main Department of Statistics in the city of Kyiv (2021), available at: <http://kiev.ukrstat.gov.ua> (Accessed 16 April 2021).

7. Site of the State Statistics Service of Ukraine (2021), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 16 April 2021).

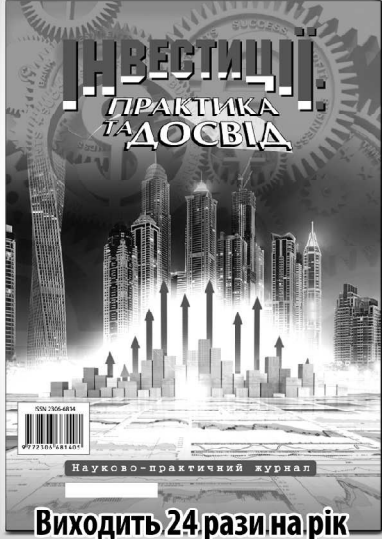
8. Schwab, K. (2016), "The Fourth Industrial Revolution: What It Means, How to Respond", available at: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrialrevolution-what-it-meansand-how-to> (Accessed 16 April 2021).

Стаття надійшла до редакції 28.04.2021 р.

ІНВЕСТИЦІЇ.

ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

www.investplan.com.ua

Передплатний індекс: 23892

Науково-практичний журнал

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України
№ 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292